

ENDOCRINE GLAND SYSTEM. HUMORAL MANAGEMENT OF THE ORGANISM

Usmonova Marxabo Balkhiyevna

Samarkand State Medical Institute, Department of Pharmacology
+998 93 6695519

Tashpulatov Sardor Farhod oglu

Samarkand State Medical Institute, Student of the Faculty of Pharmacy
+ 998-99-418-32-48

Annotation: The endocrine system is a function of hormone production to regulate the body.

Keywords: Cushing's syndrome, pituitary gland, gonadotropin, trophormone

Endokrin bezlar sisemasi organizmning gumoral yo'l bilan boshqarilishini taminlaydi. Ularda ishlab chiqariladigan garmonlar organizmni barcha funksiyasini boshqarishda ishtirok etadi. Endokrin bezlar (endo... va yun kppo—ajrataman) — ichki sekretiya bezlari. Endokrin bezlarga gipofiz, qalqonsimon bez, qalqonsimon bez oldi bezlari, buyrak usti bezlari, me'da osti bezining orolcha qismi, jinsiy bezlar, shuningdek, epifiz va ayrisimon bez kiradi. Organizmni yoshini, jismonan sog'lom rivojlanishini, balog'atga yetishini, moddalar almashinuvini, tashqi muhit ta'siriga organizm munosabatini belgilab beradi. Organizmda bu garmonlar ma'lum sabablarga ko'ra kam ishlab chiqarilishi yoki ortiqcha miqdorda ishlab chiqarilishi mumkin. Har ikkala holatda ham organizmda jiddiy o'zgarishga uchrab kasallikka olib kelishi mumkin.

Gipofiz bezi - - - barcha bezlar ichida hukmron bez bo'lishi bilan birgalikda bu bezning ishini bosh miya katta yarimsharlarini yuqori qismida joylashgan kulrang modda boshqarib turadi.

Gipofiz (yun. Hypophysis — o'siq), bosh miyaning pastki ortig'i — odam va umurtqali hayvonlar inki sekresiya bezlaridan biri; u kalla suyagi asosidagi turk egarida joylashadi bo'lib, gipofizar oyoqcha deb atalgan maxsus tuzilma orqali bosh miya bilan birikkan. Moddalar almashinuvi, shuningdek, boshqa ichki sekresiya bezlari faoliyatini boshkaradigan bir qancha peptid

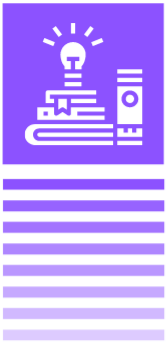
gormonlar ishlab chiqaradi. Vazni 0,5—0,6 g . Gipofizning oldingi, o'rta va orqa bo'lagi bor. Oldingi bo'lak butun bezning 70% ni tashkil etadi, u qon tomirlari juda ko'p bo'lgan zich bezsimon to'qimadan iborat. Bu bo'lak boshqa bezlarga qaraganda gormonlar hosil qilish jihatidan eng faol hisoblanadi. U 7 xil gormon ajratadi; bular orasida organizmni o'stiradigan gormon bor, u to'qimalarda yuz beradigan biokimyoviy jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi; Gipofizning boshqa gormonlari ichki sekresiyaning boshqa bezlari orqali ta'sir etadi. Shu bois ular tropgormonlar deb nomlanadi. Bularga buyrak usti bezlari po'stlog'ining faoliyatini stimullovchi adrenokortikotrop; qalqonsimon bez faoliyatiga ta'sir qiluvchi tireotrop; jinsiy bezlarga ta'sir qiluvchi gonadotrop; sut bezlari funksiyasini stimullovchi prolaktin va b. Kiradi.

O'rta bo'lak to'qimalarda melanin pigmentining hosil bo'lishi va taqsimlanishini, ko'zning to'r pardasida esa ko'ruv purpurini tartibga solib turadigan gormon ishlab chiqaradi. Orqa bo'lak ancha kichik va miya gipofizar oyoqchasining go'yo davomi hisoblanadi. Unda bezsimon to'qima bo'lmaydi va tuzilishiga ko'ra nerv to'qimasiga juda uxshab ketadi. Shu sababli u neyro-gipofiz deb ataladi; bu bo'lak gormonlar ajratmaydi; u gormonlarning o'ziga xos yig'iladigan joyidir; bu yerda vazopressin va oksitotsin gormonlari tuplanib boradi, bular gipotalamus yadrolarida hosil bo'lib, u yerdan Gipofizning orqa bo'lagiga tushadi. Gipofiz Gormonlari oqsildan tashkil topgan, ularning kimyoviy tuzilishi aniqlangan va ko'pchiligi sintez qilingan. Ular endokrin va b. Kasalliklarni davolashda qo'llaniladi. Moddalar almashinuvi, gormonal regulyatsiya va o'sishni nazorat qilishda gipofizning ahamiyati muhim.

Gipofiz bezi organizmdagi juda ko'p muhim vazifalarni boshqaradigan kichik endokrin organdir . U gormonlarni ishlab chiqarishda yoki gormonlarning sekretsiyasida ishtirok etadigan oldingi lobga, oraliq zona va posterior lobga bo'linadi. Gipofiz bezi "Master Gland" deb ataladi, chunki u boshqa organlarni va endokrin bezlarini gormonlarni ishlab chiqarishni to'xtatib qo'yishga majbur qiladi.

Hipotalamus-Pituiter kompleksi

Hipofiz bezlari va gipotalamus tizimli va funktsional tarzda bir-biriga yaqin joylashgan. Hipotalamus ham asab tizimi , ham endokrin tizimi vazifasini

bajaradigan muhim miya tuzilishi. Bu asab tizimi xabarlarini endokrin gormonlar ichiga tarjima qilgan ikkita tizim o'rtasidagi aloqadir.

Posterior gipofiz gipotalamusning neyronlaridan cho'zilgan aksonlardan tashkil topgan. Posterior gipofiz ham hipotalamik gormonlar saqlaydi. Gipotalamus va anterior gipofiz o'rtasida qon tomirlari ulanishlari hipotalamik gormonlar oldingi hipofiz gormonlarini ishlab chiqarish va sekretiya bilan nazorat qilish buimkonini beradi. Hipotalamus-gipofiz majmuasi gormonlarni sekretiylash orqali fiziologik jarayonlarni monitoring qilish va sozlash orqali homeostazni saqlab turishga xizmat qiladi.

Gipofiz funktsiyasi

Gipofiz bezi tananing bir nechta funktsiyalariga aloqador:

O'sish gormonlarini ishlab chiqarish

Boshqa endokrin bezlar bilan shug'ullanadigan gormonlar ishlab chiqarish

Ushbu muskullar va buyraklarga ta'sir qiluvchi gormonlar ishlab chiqarish

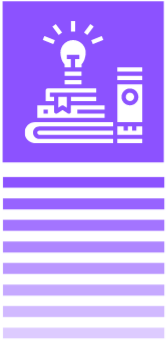
Endokrin funktsiyasini tartibga solish

Gipotalamus ishlab chiqaradigan gormonlar saqlash.

Tananing endokrin tizimida murakkab qayta tiklanish tizim mavjud bo'lib, u to'g'ri ishlayotganda barcha metabolik moddalarning metabolizmiga ta'sir qiladi. U gipotalamik-gipofiz tizimini, buyrak usti bezlarini, ayollarda tuxumdonlar va erkaklarda moyak va moyak, qalqonsimon bez va oshqozon osti bezini o'z ichiga oladi. Eng muhim bez gipofiz bezidir. Bu chaqaloqning tirnoqlari hajmini o'lchaydigan kichik bez, ammo u tanadagi endokrin bezlarning barcha jarayonlarini tartibga soladi. Gipofiz bezidan ishlab chiqarilgan gormonlar miqdoriga qarab gipofiz va gipofiz bezining giperfunktsiyasi ajralib turadi, bu turli xil asoratlarni keltirib chiqaradi.

Gipofiz gormonlarining haddan tashqari ko'payishi bilan quyidagi kasalliklar kuzatiladi: Menstrüel tsikliga, bepustlikka, erta sut hosil bo'lishiga ta'sir qiluvchi yuqori darajadagi prolaktin. Erkaklarda prolaktin jinsiy istakni bostiradi va katta dozalarda erektile disfunktsiyani keltirib chiqaradi;

O'sish gormonining ko'tarilgan darajasi, bu o'sishga ta'sir qiladi; Adrenokortikotropik gormon darajasi ko'tariladi, bu ortiqcha kasallikka olib keladi - Kushing sindromi. Ushbu kasallik vegetovaskulyar distoni, qandli diabet, ruhiy kasalliklarning og'ir shakllari bilan tavsiflanadi.

**ResearchJet Journal of
Analysis and Inventions**
<https://researchjet.academiascience.org>

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Milliy ensiklopediya 2000 yil
2. Pratorov To'xtayev. odam salomatligi Toshkent
3. Wwww.arxiv.uz
4. Endokrinologik maslaxati kitobi

